

Naar meer biodiversiteit op en rond de zuidelijke Eng

**Notitie nav. brainstorm biodiversiteit Soester Eng, 23 september 2021
in Artishock en de reacties op het conceptverslag**

Inleiding

Mens en samenleving zijn voor hun bestaan afhankelijk van een rijke verscheidenheid aan soorten van leven op aarde. Deze biologische diversiteit of biodiversiteit wordt overal ter wereld bedreigd en is daarom een actueel thema. Een veelgebruikte maat voor biodiversiteit van een gebied is de soortenrijkdom van een bepaalde groep soorten, zoals planten, vogels, insecten zegt Wikipedia.

Er is veel literatuur over biodiversiteit in het algemeen en in bepaalde gebieden. Waar het ons om gaat is: wat kan op en nabij de zuidelijke Eng worden gedaan om de biodiversiteit te verbeteren?

Daartoe is op 23 september 2021 onder leiding van de Stichting Vrienden Soester Eng in sociaal-cultureel centrum Artishock een brainstorm gehouden om ideeën te verzamelen over de mogelijkheden de biodiversiteit op en rond de Soester Eng te bevorderen.

Directe aanleiding is het door de gemeente Soest vastgestelde LandschapsOntwikkelingsPlan (LOP) voor de komende vijf jaar waarin het project Biodiversiteit Zuidelijke Eng is opgenomen, zoals de Stichting Vrienden Soester Eng met anderen had bepleit. Als betrokkenen bij dit project worden daarin genoemd de gemeente Soest, de Stichting Vrienden Soester Eng, actieve agrariërs op de Eng, Soester natuurliefhebbers en particulieren.

Een werkgroep, die de brainstormbijeenkomst voorbereidde, bestond uit:
Marjolein van Steen, gemeente Soest
Wim Schouten, in het dagelijks leven ecooloog/adviseur natuur Rijkswaterstaat en tevens lid van de commissie Milieu en Ruimte van de gemeente Soest,
David van der Veen, in het dagelijks leven ecooloog bij de provincie Utrecht.
Gert Wit, bestuurslid van de Stichting Vrienden en in het dagelijks leven adviseur Staatsbosbeheer,
Kees Waagmeester, voorzitter van de Stichting Vrienden Soester Eng.

Deelnemers* zijn in een eerste vrije ronde uitgenodigd ideeën te spuien zonder te letten op bestemmingsplan, huidige gebruik of andere beperkingen. In een tweede ronde zijn deze opmerkingen en ideeën bediscussieerd en toegespitst op de randvoorwaarden van het gebied zoals die in onder andere het bestemmingsplan zijn vastgelegd: een cultuur-historisch waardevol open akkerbouwlandschap. Daaruit, en uit de reacties op het conceptverslag, zijn de volgende wensen en aanbevelingen op te maken:

1. Algemeen

1.1 De geschiedenis van het gebied kan een inspiratie zijn bij het denken over grotere biodiversiteit.

► Opvattingen over wat precies de te beschermen cultuurhistorische waarden zijn voor dit gebied, kunnen in de loop van de tijd wijzigen. Historisch gezien is het verbouwen van mais bijvoorbeeld niet eigen aan de Soester Eng.

Ook heggen die dragers zijn van grote soortenrijkdom zijn dat niet. Wel zijn ze langs de randen van de Eng, bijvoorbeeld als afscheiding met de akkers van een aan te leggen wandelpad langs de spoorlijn, goed denkbaar. De suggestie is vooral de al in Soest voorkomende sleedoorn een prominente rol te geven, zodat de sleedoornpage een icoonsoort van Soest zou kunnen worden. Daartoe moet worden voorzien in corridors van de sleedoorn tussen de noordelijke en zuidelijke Eng. Daarnaast is het goed de heggen afwisselend uit meerdere soorten inheemse planten te laten bestaan, bijv. ook uit meidoorn, veldesdoorn, gele kornoelje. Oude toegangspaden moeten behouden of zichtbaar blijven. De hoogte van de heggen kan kunstmatig worden beperkt (hierover moeten dan wel duurzame afspraken worden gemaakt) en het planten van bijvoorbeeld een enkele berk in de omgeving van de heggen, die noodzakelijk is voor de sleedoornpage, is vanuit cultuurhistorisch oogpunt ook geen probleem zolang dit aan de randen van de Eng gebeurt of aan de Engzijde van het appartementencomplex aan de Albert Cuyplaan.

1.2 Ideeën om de biodiversiteit te verbeteren kunnen niet passend zijn vanwege bijvoorbeeld de grondsoort of vanwege de cultuurhistorische waarden van het gebied.

► De Soester Eng is bijvoorbeeld geen moerasgebied waar een heel andere soortenrijkdom bij past; het creëren van leefgebieden voor amfibieën bijvoorbeeld past niet op de Eng. Ook past de aanleg van een voedselbos niet. De opgave is binnen de grenzen van het akkerbouwlandschap de biodiversiteit maximaal te verbeteren.

1.3 Het wordt als nuttig ervaren de huidige situatie van flora en fauna en het bodemleven te inventariseren, de gewenste situatie te beschrijven en het proces er naar toe te monitoren.

► Dit idee bestaat uit inventarisatie, formuleren doel en monitoren. Het is de vraag hoe ver je moet gaan met een dergelijke aanpak. Er moet een duidelijke relatie zijn tussen de kosten ervan en de te verwachten opbrengst ervan. Is het niet mogelijk vanuit bestaande literatuur en gesprekken met boeren en met behulp van de ruime ervaring bij IVN te beschrijven wat er concreet en praktisch gedaan kan worden? Zo kan er zonder een heel uitvoerige inventarisatie toch een gewenste situatie of doel worden beschreven. IVN-deskundigen en anderen kunnen helpen bij monitoring van planten, vogels, insecten e.d. met behulp van registratie op Waarneming.nl (voor de locatie De Eng).

1.4 De Eng is een centraal geleden gebied dat functioneert in relatie tot de omgeving. Groene aders naar alle richtingen zijn van belang, zoals bermen, plantsoenen, het terrein van Kwatrijn, de bosranden, particuliere tuinen, de begraafplaats, het molenterrein, de volkstuin, de polder.

► Praktische kennis bij de burgers over hoe in eigen tuin en omgeving mee te werken aan een rijk soortenleven is van belang. Die behoefte moet worden bevorderd. De suggestie is een loket voor biodiversiteit in Soest in te richten (vraagbaak, kennisbank, voorbeelden) bijvoorbeeld in samenwerking met het IVN waar al veel kennis aanwezig is. Er zijn ook genoeg voorbeelden in den lande beschikbaar hoe particulieren in hun tuin biodiversiteit kunnen bevorderen. Besproken moet worden wie dit loket inricht en beheert. Daaraan zijn kosten verbonden. Onderzocht moet worden of kan worden aangesloten bij het initiatief van de Heuvelrugtuinen <https://www.np-utrechtseheuvelrug.nl/stichting-npuh/heuvelrugtuinen/> Hier zit organisatie achter die o.a. bewonersavonden organiseert en cursussen geeft. Misschien kan de gemeente Soest zich bij dit initiatief aansluiten. (Soest ontbreekt namelijk nog op de lijst van partners, onze burens Baarn en Zeist doen wel mee).

1.5 Om pachters te stimuleren meer aandacht aan hun akkers te besteden en daar meer in te investeren, zijn meerjarige pacht, liefst langjarige, pachtovereenkomsten waarin afspraken kunnen worden gemaakt, gewenst.

► Met de gemeente moet worden overlegd wat hier mogelijk is. Zie ook onder de paragrafen 2 en 3.

1.6 De provincie Utrecht stelt geldmiddelen beschikbaar voor projecten die de biodiversiteit bevorderen. Zie:

<https://www.provincie-utrecht.nl/loket/subsidies/biodiversiteit-leefgebieden-bedreigde-soorten#hulp>

► Tzt. Verder uitwerken.

2. De bodem

2.1 Een rijk soortenleven begint bij de bodem. Zorg voor een gezond bodemleven is essentieel.

2.2 Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is ongewenst. De Eng inclusief de Volkstuinen zou gifvrij moeten zijn.

2.3 Gebruik van stalmest en andere organische stoffen heeft verre de voorkeur boven het gebruik van kunstmest.

2.4 Het is beter niet te ploegen of anders heel ondiep te ploegen. Diepploegen verstoort het bodemleven ernstig. Ook kan bijvoet worden bestreden door niet te diep te ploegen.

2.5 Het is gewenst zoveel mogelijk water vast te houden in de bodem.

2.6 Zorg altijd voor bodembedekking.

2.7 Als er paden worden aangelegd, zorg dan voor zandpaden en verhardt ze niet.

3. Begroeiing/Gewassen

- 3.1 Streef naar een grote variëteit van gewassen, teel zoveel mogelijk oude gewassen (granen, hakvruchten).
- 3.2 Breng grasland terug naar akkerland
- 3.3 Bevorder wilde akkers.
- 3.4 Zaai nog meer bloemrijke akkerranden in. Gebruik inheemse akkerrandkruiden en bloemen.
- 3.5 Bestrijd invasieve soorten.
- 3.6 Experimenteer met bijvoorbeeld bloemenweides.
- 3.7 Zorg aan de randen van de Eng voor plukjes inheems struikgewas.
- 3.8 Dring eentonige paardenweides terug en zorg, als ze moeten worden gedoogd, voor kruidenrijke paardenweides.

► De meeste van de aanbevelingen onder 2 en 3 worden in feite gedaan aan de boeren die de akkers van de Eng bewerken. Er zijn in den lande voorbeelden van natuurinclusief landbouwen beschikbaar. Met boeren als Kuijer en Wantenaar die veel hiervan al nastreven en met voorbeelden van vergelijkbare gebieden elders in het land kan worden geïnventariseerd welke acties kunnen worden ondernomen.

Een vierde tot een derde deel van de zuidelijke Eng is eigendom van de gemeente en wordt verpacht. Op grond van die verzamelde kennis kan de gemeente, langs de weg van de verpachting, noodzakelijke middelen beschikbaar stellen en voorwaarden stellen aan het landgebruik zoals nu al in beperkte mate gebeurt.

Met andere boeren/eigenaren kan in gesprek worden gegaan om zo nodig gewenste ontwikkelingen te bevorderen. De beste methode van 'verleiden' van grondeigenaren is door collega-grondeigenaren van hier of elders; niet door deskundigen van buiten het boerenbedrijf.

Zie ook: <https://www.landbouwmetsnatuur.nl/> 'Dit is hét kennispunt voor boeren die aan de slag willen met natuurinclusieve landbouw of agroforestry. Deze website laat ter inspiratie voorbeelden zien van initiatieven en maatregelen die bijdragen aan deze vorm van duurzame landbouw. Door kennis te delen en te inspireren willen we de biodiversiteit behouden en vergroten en gezonde landbouw stimuleren. Duurzame landbouw is nodig voor landschap, milieu en natuur en voor een rendabele landbouw op de lange termijn.'

*Aanwezig tijdens de brainstormbijeenkomst op 23 september waren:

Pieter Augustinus, Toni Gaillard, Harm Jan Luth, Esther Moons, gemeente Soest, Wim Kok, Henk Korten, Pieter Kuijer, Wim Schouten, Marjolein van Steen, gemeente Soest, Wethouder mevrouw Aukje Treep, Jan Tupker, gemeente Soest, David van der Veen, Tanneke Voorintholt, Kees Waagmeester (facilitator brainstorm en redactie notitie), Joop Wantenaar, Els van Weering, Jasper Willemsen, Gert Wit,

Afwezig, maar wel met de wens betrokken te zijn: Harry van den Deijssel. Martine van der Kaa, Peter van der Wijst,